

Mirkamol ALIMOV,
Termiz davlat Pedagogika instituti o'qituvchisi
E-mail: mirkamol197727@gmail.com

TerDU "Amaliy matematika" kafedrasida o'qituvchisi, Phd. SH.Yuldashev taqrizi asosida

USE OF ELECTRONIC TEXTBOOKS BASED ON MEDIA EDUCATION IN THE PROCESS OF TEACHING STUDENTS.

Annotation

The article is devoted to the use of electronic media education in the process of teaching students, the advantages of using electronic textbooks based on media technology in the school, taking into account the age characteristics of students.

Key words: Media, media education, media literacy, media technology, text, information, electronic textbook.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ УЧЕБНИКОВ НА ОСНОВЕ МЕДИООБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ

Аннотация

Статья посвящена использованию электронного медиаобразования в процессе обучения учащихся, преимуществам использования электронных учебников на основе медиатехнологий в школе с учетом возрастных особенностей учащихся.

Ключевые слова: Компьютер, СМИ, медиаобразование, медиаграмотность, медиатехнологии, текст, информация, электронный учебник.

O'QUVCHILARNI O'QITISH JARAYONIDA MEDIATA'LIMGA ASOSLANGAN ELEKTRON DARSLIKlardan FOYDALANISH

Аннотация

Maqola o'quvchilarni o'qitish jarayonida elektron mediata'limdan foydalanish, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda ko'zda tutilgan maktabda mediatexnologiyaga asoslangan elektron darsliklardan foydalanishning afzalliklariga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: Media, mediata'lim, mediasavodxonlik, mediatexnologiya, matn, axborot, elektron darslik.

Kirish. Zamonaviy ta'limni zamonaviy o'quv elektron media ta'limlarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Ular orasida elektron ta'lim resurslari, xususan, kompyuterda ko'paytiriladigan elektron darsliklar, o'quv qo'llanmalari alohida o'rin tutadi.

Bugungi kunda har bir inson o'z farzandining kelajagi, uning olayotgan bilimi haqida qayg'uradi. O'z farzandlarini umumta'lim maktablariga yuborish orqali ta'lim olish jarayonida zarur bilimlarni olishi, har tomonlama rivojlanishi ota-onalarni o'z farzandlarining bilimi uchun mas'ul ekanligi, uning kelakda komil inson bo'lib yetishishida muhim hisoblanadi. Shu munosabat bilan o'qitish jarayonida elektron mediata'limni joriy etishni o'qituvchilar va ota-onalar hamkorlida faoliyat yuritishsalar ta'lim samaradorligi yaxshilanar edi.

Asosiy qism. Jamiyatimizda ko'pgina tadqiqotchilar va o'qituvchilarning nisbatan yosh va tez rivojlanayotgan informatika va axborot texnologiya faniga qiziqishi tobora ortib bormoqda.

2023-2024 o'quv yilidan maktablarda bilimni baholashning yangi tartibi joriy etildi: o'qituvchi o'quvchilar o'tilgan mavzularni amaliyotda qo'llashi, ularning tanqidiy fikrlashi va materialni tahlil qilishini baholaydi. Prezidentimiz qarorlari bilan joriy yildan 1-sinflarda xam informatika va axborot texnologiyalari fani joriy etildi.

1-sinfda Informatika va axborot texnologiyalari fanini o'rganish obyekti sifatida: Mening sezgi organlarim, ko'rish, ko'ruv axboroti, rang va shakl, eshitish, hid bilish axborotlari, ta'm bilish axborotlari, tegib-sezish axborotlari, men obyektlarni qanday qabul qilaman, tabiatdagi qaytarilib turuvchi voqea-hodisalar, yo'lni qanday topish mumkin, xavfsiz fazo, obyektning qismlari, obyektning qismlardan yig'ish, obyektlarni taqqoslash, qarama-qarshi xususiyatlar, haqiqiy – yolg'on mavzulari reja asosida o'tilmoqda. Bolalarni yoshligidan axborot va uning xususiyatlari, rang va shakllarni farqlay olish, eshitish va hid bilish organlari imkoniyatlari, tabiatdagi qaytarilib turuvchi voqea va hodisalar to'g'risida obyektlarni taqqoslash yuzasidan bilim va malakaga ega bo'lalilar.

Rivojlangan jamiyatimizda umumta'lim maktablari informatika va axborot texnologiyalari fani o'qituvchisi eng qiyin

va qiziqarli kasblardan biri hisoblanadi. Informatika fani o'qituvchisi kompyuter texnologiyalari rivoji, yangi zamonaviy dasturlar bilan ishlash texnikasi va usullarining o'zgarishini diqqat bilan kuzatishga majbur.

Fan o'qituvchilari muttasil quyidagi savollar bilan yuzmayuz keladi: «Nimani, kimni, qayrda va qanday o'qitish kerak? Qanday qilib o'quvchilarni tez rivojlanayotgan axborot texnologiyalari dunyosida yo'nalish olishni o'rgatish kerak?» Buning uchun o'qituvchi o'zini doimiy ravishda takomillashtirib borishi kerak, shaxsiy maqsadga muvofiqlik va doimiy ravishda axborot texnologiyalari dunyosida va pedagogik sohada sodir bo'layotgan voqealarni bilishga intilish kerak.

Mavzuga oida adabiyotlar tahlili. Butun dunyoda zamonaviy mediatexnologiyaga asoslangan elektron darsliklarni yaratish va joriy etish jarayoni davom etmoqda; ko'pgina mamlakatlar allaqachon o'quv amaliyotida mediatexnologiyaga asoslangan elektron darsliklardan foydalanishni boshladilar.

Birinchi virtual maktablar 1990-yillarning o'rtalarida AQSh va Kanadada paydo bo'lgan. Masalan, Ontariodagi xususiy virtual maktab 1996-yildayoq ikkita onlayn dars taklif qildi, biri biologiya va biri Kanada adabiyoti. Floridadagi yirik virtual maktabda 30 000 ga yaqin talaba tahsil oladi[11].

Belarus Respublikasining elektron Belarusiya uchun davlat axborotlashtirish dasturi qayd etilgan salbiy jihatlar va omillarni bartaraf etishga qaratilgan. Dasturni tayyorlashda bir qator xorijiy mamlakatlarning shu kabi dasturlarni shakllantirish tajribasi hisobga olindi: Rossiya Federatsiyasi, Polsha, Hindiston va boshqalar. Dasturda quyidagi maqsad, vazifalar, muddatlar va amalga oshirish bosqichlari belgilangan. Dasturning asosiy maqsadi axborot jamiyatiga o'tish bosqichlaridan biri sifatida respublikada yagona axborot makonini shakllantirish, iqtisodiyot, davlat va mahalliy davlat hokimiyati organlari faoliyati samaradorligini oshirish uchun shart-sharoitlarni yaratishni ta'minlashdan iborat. Jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi holati to'g'risidagi ma'lumotlarni bepul qidirish, uzatish, tarqatish huquqlarini ta'minlash.

2007 yildan buyon Janubiy Koreyada "Elektron darslik" dasturi faoliyat ko'rsatmoqda, uning doirasida virtual interaktiv kitob ishlab chiqildi va foydalanilmoqda, ya'ni. "Kengaytirilgan haqiqat" deb nomlangan 3D qo'llanma.

2012 yil yanvar oyida Apple ta'lim kontentini ishlab chiquvchilar uchun mualliflik o'quv materiallarini elektron darslik formatiga aylantirish imkonini beruvchi va quyidagi funksiyalarni qo'llab-quvvatlaydigan vositani taqdim etdi: kerakli ma'lumotni tezkor qidirish; fotosuratlar va illyustratsiyalarni mashtablash; interaktiv uch o'lchamli modellarni aylantirish; sahifa elektron darsliklariga tegish orqali kerakli bobga tez o'tish va boshqalar.

Elektron o'quv qo'llanmalarining yaratilishi ta'limni axborotlashirishning ajoyib yangi darajasi deb tushunish mumkin. Elektron hisoblash va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o'sib borayotgan va rivojlanayotgan dunyomizda bolani yoshligidan axborotni olish, o'zgartirish, uzatishning elektron vositalaridan foydalanishga o'rgatish juda muhimdir. Biz an'anaviy darslik ko'rinishidagi an'anaviy o'qitish usullariga qarshi emasman - bu klassik, ammo zamonaviy dunyoda maktabda beriladigan bilim yagona manbadan uzoqdir.

Barcha dolzarb savollarga javob topishingiz mumkin bo'lgan kutubxona va darsliklar o'rnini kitob, jurnal va maqolalarning "elektron" varianti davri egalladi.

Ta'limning ustuvor vazifalaridan biri har doim "o'rganishga o'rgatish" bo'lib kelgan, o'qituvchilar bolalarni o'rta maktabda muvaffaqiyatli o'quv jarayonini ta'minlaydigan umumlashtirilgan o'quv faoliyati usullariga tayyorlashlari, o'quvchilarning mustaqil ravishda o'quv maqsadlarini belgilash qobiliyatini rivojlantirishlari kerak, ularni amalga oshirish usullarini loyihalash, ularning yutuqlarini nazorat qilish va baholash, ya'ni o'quvchining o'zi o'rganishga qodir bo'lishi kerak.

Elektron darslik - o'quv fanining taqdimotini, uning bo'limini, o'quv rejasiga mos keladigan qismini o'z ichiga olgan, o'quv jarayonining didaktik tsiklining asosiy bo'g'inlarini qo'llab-quvvatlovchi, individual faol faoliyatning muhim tarkibiy qismi bo'lgan o'quv elektron nashri. Ta'lim muhiti va ushbu turdagi nashr sifatida rasman tasdiqlangan. Tabiiyki, mediatexnologiyalarga asoslangan elektron darslikni ishlab chiqishda yoshni hisobga olgan holda bir qator talablar qo'yiladi:

o'quvchilarning xususiyatlari, masalan

kichik o'quvchilar uchun matnli ma'lumotlarning kichik bloklarini kiritish tavsiya etiladi;

darsliklarida mediatexnologiyalarga asoslangan elektron darslik matnlarni ovozli qilish tavsiya etiladi;

2) o'quvchilar uchun mediatexnologiyalarga asoslangan elektron darslik rang-barang tarzda ishlab chiqilgan bo'lishi kerak;

3) ob'ektlarni realistik video ketma-ketligi; jadvallar, diagrammalar;

3) yosh o'quvchilar uchun mediatexnologiyalarga asoslangan elektron darslikning navigatsiya apparati sodda va tushunarli bo'lishi kerak;

4) o'quv jarayoni uchun mediatexnologiyalarga asoslangan elektron darslikda assimilyatsiya va nazoratni tashkil etish apparatiga o'yin shaklidagi vazifalarni kiritish tavsiya etiladi;

5) mustaqil o'rganish uchun mo'ljallangan materiallar nisbati bo'lishi lozim.

Barchamizga ma'lumki, zamonaviy maktabda o'quv jarayonini tashkil etishning asosiy shakli dars bo'lib, uning doirasida elektron darslikdan turli xil stsenariylarda foydalanish mumkin: o'qituvchining butun sinf bilan frontal ishlashidan o'quvchining mustaqil o'rganish mumkin. Individual traektoriya bo'ylab. Bir yil yoki bir necha yillik o'qish davomida foydalanilgan to'liq to'plamni bitta mobil qurilmaga joylashtirish imkoniyati o'qituvchilarga mavjud fanlararo aloqalarni amalda ko'rsatish imkonini beradi. Informatika fani o'qituvchilarning imkoni bor: o'rganilayotgan mavzu boshqa darslikda qanday berilganligiga o'quvchining e'tiborini jalb qilish, darsliklardan ma'lumotlarni qidirishni tashkil etish.

O'quv jarayonini tashkil etishga bunday yondashuv o'quvchilarning o'quvchi bilan ishlashga qo'shimcha motivatsiyasini yaratishga yordam beradi. Elektron darslik materialni mustahkamlash bosqichida qo'llanilishi lozim, bu erda uning imkoniyatlari har xil turdagi va murakkablik darajasidagi vazifalarning individual tanlovlarini yaratishga imkon beradi.

Elektron darslik, shuningdek, nazorat sifatida o'rganilgan materialni o'quvchilar tomonidan sinov, mashqlarni bajarish shaklida o'zlashtirishdan foydalanish imkoniyatini nazarda tutadi.

Elektron darslikni ta'lim muassasasining ta'lim axborot tizimlariga integratsiyalashuvi yagona tizimda o'quvchilar natijalarini qayd etish, qayta ishlash va saqlash imkonini beradi. Monitoring ma'lumotlaridan o'quvchi, o'qituvchi, ma'muriyat foydalanishi mumkin.

Xulosa. Hozirgi kunda o'quvchilarda zamonaviy smart televizorlar, mobil qurilmalar, planshetlar hamda kompyuterda ishlash ko'nikmasi yoshligidan shakllanib bormoqda.

Zamonaviy kompyuterlarda matnli axborotlardan tashqari grafik ko'rinishidagi axborotlarni ham qayta ishlash imkoniyati mavjud. Bu narsa masala mohiyatini yanada chuqurroq tasavvur qilishga va xulosa chiqarishga yordam beradi. Grafik axborotlar rasm, shakl, surat va chizmalarda aks etadi. So'nggi yillarda grafik chizishdan va kompyuter dizaynidan barcha sohalarida keng foydalanilmoqda. Maxsus grafik muharrirlar yordamida oddiy tasvirlardan tortib, yuksak san'at asarlarini ham yaratish mumkin.

Respublikamizdagi "Barkamol avlod" maktablarida "Kompyuter dizayn va grafikasi" to'garagi o'quvchilarga fan va texnika sohalarida kompyuter va axborot texnologiyalarini keng joriy etish, zamonaviy kompyuter va axborotlar tizimidan keng foydalanish, kompyuterda dizaynlar yaratish va grafika ishlarini amalga oshirishni o'rgatadi. "Kompyuter dizayn va grafikasi" to'garagiga 10 yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan o'quvchilar jalb qilinadi. O'quvchilarni "Barkamol avlod" maktablarida tashkil etilgan to'garaklarga jalb etishni tavsiya etamiz.

Mediata'limga asoslangan elektron darslik imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish uchun tavsiyalar:

- mediatexnologiyaga asoslangan darslik resursini o'zlashtirishning yakuniy maqsadini oldindan aniqlash va unga erishish yo'llarini tushuntirish;

- amaliy mashg'ulotlarni o'zlashtirishning har bir bosqichida o'quv va tarbiyaviy vazifalarni aniq shakllantirish;

- media resurslarda o'rganish uchun lozim bo'lgan axborotning ustuvor yo'nalishlari va darajalarini belgilash;

- media resursda amaliy interaktiv nazorat ishlari orqali o'quvchilarning o'quv faoliyati nazorat qilish;

- darsning amaliy mashg'ulot qismida o'quvchilarning mustaqil aqliy faoliyatini rivojlantirish yo'naltirish;

- amaliy mashg'ulotda bajarilgan xatolarni tuzatish imkoniyatini ta'minlash;

Elektron darslikdan foydalangan holda darsni loyihalashda kompyuter o'quvchi ishlaydigan yagona o'quv vositasiga aylanmasligi lozim. Maqolaning maqsadi kichik yoshdagi o'quvchilarni o'qitishda mediatexnologiyaga asoslangan elektron o'quv resurslardan foydalanishning uslubiy, didaktik jihatlarni to'liq ochib berishga imkon bermaydi. Shu bilan birga, ushbu masala bo'yicha mumkin bo'lgan yondashuvlarni belgilab, biz keng pedagogik jamoatchilik e'tiborini bunga qaratmoqchimiz. O'qituvchilarni, o'quvchilar uchun mediata'limga asoslangan elektron darslik va o'quvchilar uchun o'qilishi mumkin bo'lgan elektron qo'llanmalarni yaratishga, ishlab chiqishga undash.

Umumta'lim maktablarida mediata'limga asoslangan elektron darsliklar asosida zamonaviy axborot texnologiyalarini o'rgatishning afzallik tomonlari:

- o'quvchilarning darsda faol qatnashishlarini, o'zlashtirish sifatining oshishi;

- boshlang'ich ta'lim uchun yaratilgan elektron darsliklar yordamida darslarni qiziqarli tashkil qilish mumkin;

- o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarishi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlanib borishi;

- darsda o'quvchilarning zamonaviy axborot texnologiyalari haqida tushunchalarini shakllanishi;

- darsning sifat va samaradorligining o'shishini ta'minlaydi.

O'quv jarayonida mediatexnologiyaga asoslangan elektron darslikdan foydalanishning muhim afzalliklarini sanab o'tdik, ayrim xollarda bu jarayonning "salbiy tomonlari"ni unutmang: zamonaviy axborot texnologiyalari vositalariga haddan tashqari ishtiyok sog'liq uchun zararli bo'lishi mumkin: ko'rishning buzilishi, bosh og'rig'i, harakatsiz turmush tarzi. Bu umurtqa pog'onasining turli kasalliklarini rivojlanishi bilan bog'liq

muammolarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchilar va ota-onalar o'z farzandlariga bilimiga juda ehtiyot bo'lishlari

kerak. Ko'zlar va mushaklari uchun turli xil mashqlarni bajarish kerakligini eslatishni unutmang.

ADABIYOTLAR

1. Ya. Mamatova, S. Sulaymanova "O'zbekiston mediata'lim taraqqiyoti yo'lida". O'quv qo'llanma. «Extremum-press». Toshkent – 2015
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —"O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. – T.: 2017.
3. Zakirova F.M, Babadjanov S.S "Bo'lajak o'qituvchining mediakompetentligini rivojlantirish" Toshkent–2020 "Aloqachi" nashriyoti.
4. M.M.Alimov "Informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitish bo'yicha ta'lim samaradorligini oshirishda fan to'garaklarining ahamiyati". Журнал номи Международный научно-образовательный электронный журнал «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКА» 2 tom. 1104 стр.
5. M.M.Alimov. Эффективность обучения информатике и информационным технологиям в средней школе с помощью медиатехнологий. Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi jizax politehnika instituti. Zamonaviy tadqiqotlar, innovatsiyalar, texnika va texnologiyalarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari mavzusidagi Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjumani materiallari to'plami. 2- Qism (2022 yil 8-9-aprel).2-qism.237 bet
6. Alimov, MM Informatika va axborot texnologiyalari faniga integratsiyalashgan mediata'limni tashkil etish. UCHENYY XXI VEKA. MOSKVA Mejdunarodnyy nauchnyy jurnal ISSN , 2410-3586.
7. Alimov, MM (2023). Mediata'lim sohasida interaktiv multimedia xizmatlaridan foydalanish samaradorligini oshirish. Umumjahon fanlari bo'yicha ta'lim tadqiqotlari , 2 (12), 160-166.
8. Alimov, M. Informatika va texnologiyalari fanini o'qishda mediata'limga asoslangan "O'qishning besh pogonali metod" dan foydalanishga yordam beradigan o'qishlar faolligini oshirish Elektron ta'lim"—"Elektronnoe obuchenie"—"E-learning" September, 2022.
9. Play market ilovasi
10. www.edu.uz
11. <http://www.directmedia.ru>
12. https://uz.wikipedia.org/wiki/Elektron_ta%27lim